

Grote Piepers *Anthus r. richardi* in noordwestelijk Vlaams-Brabant

Frank Van Den Houte

Grote Pieper © Eric Van Colenberghe

De Grote Pieper (ook wel *Anthus novaeseelandiae*) is een dwaalgast uit Siberië, die sinds 2001 niet-jaarlijks in Noordwest-Brabant wordt waargenomen. Dit is zonder twijfel het gevolg van een betere kennis van de soort. Ze wordt puur toevallig opgemerkt (3 gevallen op 7) of tijdens trektellingen (4 op 7).

Het is een broedvogel van West-Siberië tot Mongolië, die overwintert van Marokko tot Zuidoost-Azië. Zijn voorkomen bij ons lijkt dus niet logisch. Het zal dan ook gaan om uit koers geslagen vogels, mogelijk onder invloed van sterke oostenwinden, vooral in oktober.

De kennis van de vluchtroep is doorslaggevend, en het is nuttig om weten dat de passage van Grote Piepers gemiddeld een stuk later te verwachten valt dan de najaarstrek van Duinpiepers *Anthus campestris*.

Voor noordwestelijk Vlaams-Brabant liggen volgende gevallen voor:

- (0) **25.10.**1974 Grimbergen/Haneveld 1 ex. naar ZW (E. Callebaut)
- (1) **13.10.**2001 Machelen/Astridlaan 1 landend ex. (E. Toorman)
- (2) **18.10.**2006 Relegem/Kruiskouter 1 ex. over (M. Janssens)
- (3) **23.10.**2006 Relegem/Kruiskouter 1 landend ex. (M. Janssens)
- (4) **09.10.**2009 Relegem/Kruiskouter 1 ex. ZW (M. Janssens)
- (5) **23.10.**2009 Meise/Plantentuin 1 ex. ZW (F. Van Den Houte)
- (6) **31.10.**2011 Steenokkerzeel/Dorenveld 1 ex. W (R. Stoks)
- (7) **23.11.**2011 Vilvoorde/Sint-Annalaan 1 roepend ex. (F. Van Den Houte)

Details per geval:

(0) De determinatie van dit geval zal steeds een mysterie blijven. De waarnemer (en andere wielewaaljongeren van destijds?) hoort een *Duinpieper* naar ZW trekken. De waarneming werd ook als Duinpieper gepubliceerd in 'De vogels van Groot-Grimbergen' (Van Den Houte 2000).

Het valt meteen op dat de datum ongebruikelijk laat is voor een Duinpieper. Hierover aangesproken heeft de waarnemer geantwoord dat de kennis over Grote Piepers toendertijd nihil was, maar dat Duinpiepers gekend waren ondermeer uit het Bos van Aa te Zemst. De mogelijkheid van een Grote Pieper wordt door de waarnemer erkend, maar niet voor zeker gehouden.

(1) De waarnemer: "Tijdens een najaarstrekking, landt een actieve trekker bovenop een grote aardkluit op een akker tussen de Melsbroeksestraat en de Astridlaan, en laat zich kortstondig bewonderen langs achteren (waarbij volgende kenmerken werden genoteerd: een opvallende grote achterteenklauw, groot formaat, rechte houding en het verenkleed dat lichter, bruiner en uniformer was dan bij Graspieper *Anthus pratensis*, waarna hij zich een honderd meter verder voegde bij een groep Witte Kwikstaarten *Motacilla alba* en Graspiepers, ook pleisterende trekkers. De vogel trok de aandacht door het slaken van een vreemde "p(j)eeep(j)ie/uu"-roep bij het landen, en opnieuw bij het opvliegen. Vocalisaties in veldgidsen konden geen uitsluitsel geven. Voorlopig werd hij daarom als Duinpieper gepubliceerd (*Nieuwsgier* nr. 2, 2001). Maar het beluisteren (ruim een jaar later) van de geluidsoptname van Chapuis (1989) gaf de doorslag dat het wel degelijk een Grote Pieper was geweest. Een bijkomend argument is het feit dat de waarneming midden in de doortrekperiode van Grote Pieper dat najaar (20.09-21.10) viel en buiten deze van Duinpieper (*Natuur.Oriolus* 68, nr.2:72)."

(2) De waarnemer: "Ik word tijdens een trektelling om 14u25 getroffen door het musachtig geroep van een vogel met kwikstaartsilhouet. Het doet me erg denken aan de roep van de Duinpieper, maar wat ik nu te horen krijg, lijkt me hees. Ik zou het weergeven als "tsjrip", zonder nadruk echter op de "r". De echt eenlettergrepige roep wordt regelmatig herhaald maar met duidelijke tussentijden. De vogel wordt geobserveerd tijdens een opklaring, met de zon in de rug, maar enkel in de vlucht. Ik kan dus slechts bepaalde kenmerken optekenen. De verenkleur is licht- (flets-)geel, met zwarte bovenstrepen, wat dus bevestigt dat ik wel duidelijk met een pieper te maken heb. Ik herinner me ook nog een klare en duidelijk afgetekende wenkbrauwstreep, een borstkleed met zwarte strepen in contrast met een witte buik en een lange, licht ingesneden staart met witte boorden (buitenste staartpennen). Op het ogenblik zelf kan ik de vogel met geen enkele andere vergelijken vermits hij in zijn eentje doortrekt. Er moet echter wel aan toegevoegd worden dat de vogel me groter en "sterker gebouwd" lijkt dan de Duinpieper die ik jaarlijks waarneem. De vlucht is golvend, zoals het het geval is met een kwikstaart, en al even doeltreffend, wat hem ook duidelijk onderscheidt van de Graspieper."

(3) Dezelfde waarnemer: "Mijn tweede waarneming gebeurt ongeveer op hetzelfde uur (14u05-14u20) als de vogel van 5 dagen eerder. Het is waarschijnlijk slechts toeval. Deze keer echter strijkt de vogel neer, op hetzelfde ogenblik als twee Veldleeuweriken *Alauda arvensis*.

Mijn aandacht wordt getrokken door musachtige kreten. Ik richt mijn verrekijker naar de vogel die eenlettergrepige kreten uitstoot en krijg een slanke vogel te zien, met een lange, licht uitgesneden staart en met een profiel dat herinnert aan kwikstaarten.

Ik volg hem, des te meer daar hij blijkbaar zin heeft om neer te strijken. Wat hij ook werkelijk doet op het veld waar zich dit jaar de trektelpost bevindt (veld waarop de aardappelen reeds geruime tijd gerooïd waren). Op dat ogenblik heeft de roep reeds de naam van de soort verraden: Grote Pieper.

Nadat ik de juiste plaats vind waar de vogel neergestreken was, kan ik de waarneming verderzetten met mijn telescoop. Het is een magisch ogenblik want de zon speelt mee en ik kan hem onder goede omstandigheden waarnemen.

Het is me zelfs mogelijk hem tot op 50m te benaderen zonder hem te storen.

De forse bek is bleek, lijkt groter dan deze van de Veldleeuweriken in de buurt. Hoog op zijn roze vleeskleurige poten geeft hij, door zijn gestrekte houding, de indruk op zijn hoede te zijn en statiger voor te komen dan de leeuweriken met hun meer gedrongen lichaamsbouw. Op de grond verplaatst hij zich al lopend.

De kruin vertoont duidelijk zwarte strepen op een licht-(flets-)gele achtergrond. Ter hoogte van het hoofd neem ik eveneens een oog waar dat me zwart voorkomt, een bleke teugel, een lichtgele oorstreek die onderstreept is door een dubbele wit-en-zwarte snorstreep. De keel is wit. De zwart gestreepte borst op de witte achtergrond contrasteert met de witte onderdelen, die op hun beurt de prachtige lichtgele en onranjekleurige flanken onderlijnen. De rug vertoont zwarte strepen op een lichtgele achtergrond. Het middendeel van de mantelveren is donker.

Ik heb de gelegenheid niet de tenen te onderscheiden, en zeker niet de heel lange achterteen. Dit is het enige dat ik betreur."

(4) Over deze waarneming tijdens een trektelling, bestaat geen schriftelijke documentatie.

(5) De waarnemer: «Amper was ik op de parking van De Muze te Meise om 08u05 uit de wagen gestapt, of ik hoor in de schemering de vogel meermaals roepen in de vlucht ('geraspte huismus', veeleer eenlettergrepig en zonder zacht einde). Ik heb het geluk dat het geluid recht mijn richting uit komt en even later vliegt de pieper boven mijn hoofd, opvallend golvend en op gemiddeld 10m hoogte. Uit het silhouet blijken een fors postuur (qua lengte een kleine Koperwiek of een grote Duinpieper) en een lange staart. De vogel vliegt stevig zuidwestwaarts door en wanneer hij over de Nationale Plantentuin trekt, verlies ik elk auditief contact.

Ik had eerder met de soort kennis gemaakt tijdens een wandeling van Vogelwerkgroep Noordwest-Brabant langs de kust, o.l.v. Kenny Hessel. Dat de vogel

toen ook pal boven ons trok, was een merkwaardige gelijkenis met de waarneming te Meise. Mogelijk heeft de Grote Pieper een nieuwsgierige inborst?

Later op de dag blijken ook in Zeebrugge en Lommel telkens één Grote Pieper waargenomen te zijn geweest. Door een vergelijking van de waarnemingsuren en vliegrichtingen is het aan te nemen dat die dag 3 verschillende *ricardi's* in Vlaanderen werden waargenomen.»

(6) De waarnemer: «Het betreft een zeer grote pieper om 16u30, met een opvallend lange staart, die vrij laag overvliegt. Meermaals laat hij zijn krachtige 'sjriep'-roep horen.»

(7) De waarnemer: «In de nevel is de vogel niet te zien op de parking van de Carrefour Market, maar mijn aandacht wordt om 13u25 getrokken op de onmiskenbare roep, die ik na 1 seconde kan plaatsen als Grote Pieper. De vogel zit in de lucht, maar trek niet actief door. Met regelmatige tussenpozen herhaalt de pieper zijn rauwe, huismusachtige, eenlettergrepige roep, zonder r-nadruk, in totaal een 6-tal maal.»

Met dank aan René Dirckx voor de vertaling uit het Frans van de gevallen 2 en 3.

Literatuur:

- Chapuis C. 1989. *Sounds of migrant and wintering birds. Western Europe.* Heruitgave op cd. Vogelwerkgroep Zuidwest-Vlaamse Koepel voor Natuurstudie (2002).
- Toorman E.A. 2003. *Vogels in de Beneden-Woluwevallei. Avifauna van Machelen-Diegem, de Onweersbekkens op de Woluwe en het Floordambos.* Rapport 2003, nr. 3, Natuur.Studie, Mechelen.
- Van Den Houte F. 2000. *De vogels van Groot-Grimbergen.* De Wielewaal, (afd.) Brussel.